Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Pedro Joxe Artetxe Egia

Elgoibar, Gipuzkoa
(1916-2004)

Aurkibidea

Biografia

Azkue (San Roke) auzoko Andikao baserrian jaio zen 1916an, eta han bizi izan zen, autobidea egiteko bota egin zuten arte. Sei anai-arrebaren artean bosgarrena zen bera. Denak bizi ziren baserri hartan, amaren parteko aitona-amonak barne. Pedro sei-zazpi urte zituela hasi zen Plaza Txikiko eskolan, baina bere maisu zenak "blastaria" eman omen zion, eta ez zen gehiago bueltatu. Gero, ordea, Don Erasmorenean hasi zen ikasten. Han ibili zen 11 urte bete arte, urte hartan komunioa egin baitzuen, eta ordutik aurrera, lanean hasi behar izan zuen: hasieran baserrian, gero zentralean... Gerrak harrapatu zuen, baina, momentu hartan, eta soldadu joan behar izan zuen 30 hilabetez. Bueltatu zenean, bere postuan beste bat zegoen, eta berak beste toki batzuetara jo behar izan zuen. Trenbidea egiten ere aritu zen, eta azkenik, Sigman gauzaina izan zen jubilatu arte. Horrez gain, soldadutzatik bueltatzearekin batera, emaztegaia aurkitu zuen Pedrok: Ines Zendoia Oregi (Agirretxiki baserrikoa). 40. urte inguru hartan, beraz, ordura arte errentan izan zuen baserri hura erosi zuen 22.000 durotan, eta bertara joan ziren emaztea eta biak.

Zintak

EGB-012

- **Proiektua**: Elgoibartarren esanetan
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Leon, Jabi
- **Data**: 2002-01-24
- **Iraupena**: 95 min
- **Euskarria**: Mini Disc

EGB-024

- **Proiektua**: Elgoibarko euskara
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Iriondo, Irune
- **Data**: 1999-01-01
- **Iraupena**: 81 min

- **Euskarria**: Mini Disc
- **Kodifikatzailea**: Agirrebeña, Aintzane
- **Transkribatzailea(k)**: Irisarri, Estitxu

Pasarteak

1. Don Erasmo irakaslearekin ikasitakoa

- **Erref**: EGB-024/002
- **Iraupena**: 0:01:00. **Hasi**: 00:02:15. **Bukatu**: 00:03:15
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorrak

Laburpena:
Pedrok don Erasmo irakaslearekin ikasi zuen. Aurretik beste irakasle batekin ibili zen, baina behin jo egin zuen eta ez zen gehiago joan. Gazterik utzi zion eskolari gurasoak goiz hil zitzaizkion eta.

Transkripzioa
- Eskolara-edo jun ziñaten?
- P: Ni eskolan ibili nitzan ibili nitzan denporan don Erasmo [Urbizu]. Kolejixo bat zauanhortxe Armueta karnizerixia dauan atzian.
- A bai, bai, bai.
- P: Haretxekin ibili nitzan.
- I: Don Erasmokin?
- P: Don Erasmokin ibili nitzan ni.
- I: Don Erasmo, don Erasmo partikularra zan don Erasmo.
- P: Ni akordatzen naiz maixu kojo bat zauan hamen, Don Mariano edo. Denpora gitxi ein naban harekin. Eman zian baten matrailleko bat kristona ta gehixao joan ez.
- Gehixao joan ere ez? Ondo ein zenduan!
- P: Ta gero don Erasmoana, haretxekin ibili nitzan, ibili nitzan [denporan]. Ta gazterikan eskoliai laga nion. Ama gazterik hil zan, aitta ere bai.
- Ta lanian?
- P: Etxian, soldautzara arte.

2. Gerrara deitu zuteneko bizipenak

- **Erref**: EGB-024/003
- **Iraupena**: 0:02:25. **Hasi**: 00:03:15. **Bukatu**: 00:05:40
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
22 urterekin gerrara joatea tokatu zitzaion. Gerrarako deitu zuteneko bizipenak. Donostiara joan ziren Lauzirika eta biak, eta handik Segoviara joan behar zutela esan zieten.

Transkripzioa
- Gazterikan, e... eskoliai laga nion. Ama gazterik hil zan, aitta [ere bai].
- Ta lanian?
- Etxian, soldautzara arte.
- Bai, e?
- Zentralian ere ibili nitzan. Ta zentralian e... orduak libre nakazenak etxian. Ta hogeta bi urtekin gerrara.
- Gogorra tokau jatzue, e?
- Bai. Erdi-erdixan harrapau giñuazen [...] kuentuak ta gero zera ta holaxe, barixaku baten abixua domekan Donostian presentau bihar genduala. Presentau giñan ni ta beste bat Elgoibarkua, Eladio Lauzirika, Lerungua. Ta esan ziguen ba domekan presentau ta martitzenian zera hartu bihar genduala, hori, destinua ta martitzenian juateko. Ta bixok e... alkarren modukuak giñan gu, [bixok elgoibartarrak] eta "orduan martitzenera arte ez guaz etxera bate", Donostian geratu giñan.
- Ondo ein zenduen.
- Gero, hartara, ta itxuria gero telefonua jo zaben etxera astelehenian presentatzeko ta gu Donostian. Ta hantxebagenden Bulebarrian jarritta ta joño! radixotikan lehelengo Eladion izena ta gero neria esan zaben. Arratsaldeko hiruretan presentatzeko [...]. Joño! Geuk e... beste pentsamentu batzuk, baiña juan giñan hara ta juan giñanian, e... [...] ba pasillo luze bat ta danak maletekin, ta han jentia, ta gu ezerre bare etxetik jun giñan. "Cuatro de marzo" zan ta praka milraiasekin-ta, bero eitten zaban ta...
- Dotore asko!
- Bai! Hara juan giñan ta, bueno, txandiori allegau zan ta kapitan buruzuri bat zauan ta "Bueno, a las cuatro tenéis que salir a Segovia".

3. Gerra denborako ibilerak; Espainian batetik bestera

- **Erref**: EGB-024/004
- **Iraupena**: 0:05:05. **Hasi**: 00:05:40. **Bukatu**: 00:10:45
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Donostian zeudela, gerrara joateko data aurreratu zieten eta ezer gabe harrapatu zituzten. Dirurik ere ez zuten. Berarekin zegoen lagunak ezagun bati dirua eskatu zion, eta hala joan ziren Segoviara trenez, etxekoen ezjakinean. Han egun batzuk egin eta mugitzen hasi ziren: Leon, Asturias... Teruel inguruan zauritu egin zuten. Hasieran, Gipuzkoara ekarri behar zuten, baina zauritu asko sartu zen eta Zamorara eraman zuten. Sendatu zenean, Ebrora, eta handik Bartzelonara. Bere laguna eta bera Segovian banandu ziren eta Bartzelonan elkartu ziren berriz lizentziatzerakoan.

Transkripzioa
- Diruak be gastauta geunkazen gehixenok eruandakuok ta "Ointxe [gaoz] edarki" zerari, Eladiori. Kapitainak kontestau zigun: "Ez estutu, toki onera zuazte-ta". Toki ona bai, ostra!
- Beretzat hala izango zan haura.
- Bai. Gero hartaraxe, ba, ezer ere ez gendun aldian edo, zera, erropak ta dirua be, lehen esan douna, ixa gastauta. Ta nik ez naukan ezaunik

Donostian, baiña harek bai, [amakin-edo] junda ta Elgoibarko bat, [Manuela Zabala]-edo esaten ziuen. Ta haretxi berrogei duro kendu ta Segoviara. Haura zan ona!
- Ta zelan jun ziñeten Segoviara?
- Segoviara? Ba, trenian. Asko jun giñan, trenkaria. Ta handitxik etxera abixau Segovian gendela. Gero han pixkatian egon giñan ta Leonera. Leonen mendira segiduan ta handikan zerera berriz, Asturiasera. Asturiasen amaittu genduanian, etorri giñan Rincón de Soto, deskansatzera. Ta hor egun bi pasau eta Ebron atake haundixak zaurela ta [...] Ebron pasau naban, ba, dizienbrian hamaseixan jun ta zerera arte, hori, martxuan seira arte. Martxuan seixan heridu ninduen han. Handikan e..., ez, Teruel, Terueletikan Valentziara urtetzen dan herri bat dao Toro esaten diuena. Ta hantxe heridu nindduen ta gero handikan Zaragozara eruan giñuazen ta Zaragozan preguntau ziguen ia aber hona nahi genduan etortia, hamen zeren heriduak e... kauen diez!... Gipuzkoan dao, ba, hori!
- Bueno, berdin da. Berdin da akordatzen ez bazera.
- Horra ekartzia nahi genduan ta baiezkua guk ta pozik gaiñera horra etorteko. Ta gero, heridu asko sartu zan gau haretan ta horra ekarri biharrian, eruan giñuezen Toro, Zamorara, de Toro a Toro.
- Bai, hori da.
- Bi Toro daure-ta. Ta hantxe saniau arte egon nitzan. Ta gero, berriz, han saniau-ta ein giñanian, berriz e... orduantxe Ebrora. Ta Ebrotikan Barzelonara arte. Hantxe Barzelonan [lizentziau]-ta.
- Nahikua Espaiñia rekorridu zenduan, e?
- Bai.
- Jolin, behin etxetik erten ta...
- Bai, artian iñora ere urten be.
- Dana Elgoibarren eingo zenduen gehixena?
- E?
- Elgoibarren gehixena eingo zenduen. Jolin! Hori biajia, hori!
- Bai, ibillaldi edarra ein genduan. Ta azkenian, Barzelonan hantxe pasau nittuan lau hillabete amaittu zanian. Gero handikan... ba hamendik juan giñan zer, hori, Eladio ta bixok ba Segovian apartau giñan ta ikusi ere ez gehixao. Ta gero lizentziatzeko neu nenguan kuartelera etorri zan Barzelonara, bai. Ta alkarrekin lizentziau. Hogeta hamabi hillabete pasau genduzen. Juan giñan "cuatro de marzo" ta "cuatro de julio", ez, "cuatro de octubre" lizentziau.
- Ta batera etorri ziñaten Bartzelonatik?
- E?
- Bartzelonatik batera etorri ziñaten?
- Batera, bai.
- Jolin, nahikua!
- Bai. Soldautzia edarra ikusi gendun.
- Bai, soldautzia ez zan soldautzia bakarrik izan haura, e! Gerria-ta tartian tokau ta...
- Gerria txarrena tokau jakun.
- Hombre, aber!
- Lehenengo Teruelen ibili giñan...
- Ta zuek Francon alde ein bihar!
- Bai.
- Txarrena hori!
- Hoixe ba! Geratu giñan hamentxe ta harrapau giñuazen ta hala aurrea! Orduan ez zauan asko, jende asko gure edadekoik han, baiña...
- Ez, baiña zeudenak be eraman!
- Bai, gu geratu giñan ta...

4. Baserritarrek eskola gutxi eta lana gogor

- **Erref**: EGB-024/006
- **Iraupena**: 0:03:13. **Hasi**: 00:11:15. **Bukatu**: 00:14:28

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:
Iñaxi Maalan ibili zen eskolan. Lehen eskola gutxi ikasten zen eta, gainera, handik iretandakoan gogor lan egin behar izaten zuten. Gaur egun ikasketa gehiago hartzen dela eta ondo egiten dutela uste du. Bordatzen ikasten ere ibili zen, etxean ez zegoen ezer eta. Baserrian lan ugari egin arren gero horrek ez du ordainik ekartzen; lantegietan, ostera, bai.

5. Kamiñeroko erromeria eta plazako musika

- **Erref**: EGB-024/007
- **Iraupena**: 0:02:10. **Hasi**: 00:14:28. **Bukatu**: 00:16:38

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:
Kamiñerokoan erromeriak egoten ziren. Gelatxo edo Galartza izaten ziren soinujoleak. Hango erromeriak amaitutakoan plazara etortzen ziren dantzara. Eibartik ere jende asko etortzen zen. Dantza-kontuak nola aldatu diren.

6. San Antonio egunean Urkiolara oinez

- **Erref**: EGB-024/013
- **Iraupena**: 0:02:05. **Hasi**: 00:31:27. **Bukatu**: 00:33:32

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Irukutzetara joaten ziren erromeriara. Karakatera igo eta handik gainez gain joaten ziren. Arratera era oinez joaten ziren. San Antonio egun batean Urkiolaraino joan-etorria oinez egin zuten. Santa Eufemiara ere halaxe joaten ziren goizean goiz irtenda.

7. Markinara kotxean joan-etorria bost pezeta

- **Erref**: EGB-024/014
- **Iraupena**: 0:01:20. **Hasi**: 00:33:32. **Bukatu**: 00:34:52

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Jai-giroa » Beste toki batzuetara jaietara

Laburpena:
Iglesias anaiak izan ziren kotxea izan zuten lehen elgoibartarrak eta jendea erabiltzen zuten hara eta hona. Iñaxik gogoan du behin Santa Eufemiara joateko kotxea hartu zutela Markinaraino. Neska kuadrilla joan ziren eta bakoitzak bost pezeta ordaindu zituen.

8. 16 urterekin lehenengo aldiz Santa Eufemiara

- **Erref**: EGB-024/016
- **Iraupena**: 0:00:35. **Hasi**: 00:35:20. **Bukatu**: 00:35:55

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Santa Eufemiara, Arratera... joaten ziren jaietan, baina Iñaxi inoiz ez omen da oinez joan Santa Eufemiara; Pedro, ostera, bai. 16 urterekin joan omen zen lehenengo aldiz.

9. Udaletxean balea eskatu behar ogia hartzeko

- **Erref**: EGB-024/022
- **Iraupena**: 0:01:50. **Hasi**: 00:50:13. **Bukatu**: 00:52:03

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
Errazionamendu garaian, ogia hartzeko, udaletxean bale bat hartu behar izaten zen. Hara joan zen batean gertatutakoa kontatzen du Iñaxik.

10. Guardia Zibilak arrantza zaintzen

- **Erref**: EGB-024/025
- **Iraupena**: 0:01:56. **Hasi**: 00:54:13. **Bukatu**: 00:56:09

Gaia(k):

- Lanbideak » Polizia
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza

Laburpena:
Ezkailua aingira baino goxoagoa zela jateko dio Iñaxik. Harrapatu berritan nola salto egiten duten kontatzen du. Guardia Zibilak arrantza zaintzen ibiltzen ziren. Beraiek harreman zuten Guardia Zibilekin, txorizo otartekoa eta ardoa ematen zieten. Guardia Zibilei egin zien bromatxoa.

11. Guardia zibilekin harremana

- **Erref**: EGB-024/026
- **Iraupena**: 0:00:50. **Hasi**: 00:56:09. **Bukatu**: 00:56:59

Gaia(k):

- Lanbideak » Polizia
- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza

Laburpena:
Guardia zibilak ondo hartzen zituzten etxean eta gero beraiek ere ez zieten ezer esaten arrantza egitearren.

12. Estraperloan gertatutako anekdota

- **Erref**: EGB-024/027
- **Iraupena**: 0:03:13. **Hasi**: 00:56:59. **Bukatu**: 01:00:12

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Estraperloa. Arto-irina eta ogi-irina ekartzen ziren estraperloan Soraluzeko Iturbe baserritik. Pedrori estraperloan gertatutako anekdota.

13. Gipuzkoa aldekoa euskara "dotoreagoa"

- **Erref**: EGB-024/028
- **Iraupena**: 0:02:10. **Hasi**: 01:00:12. **Bukatu**: 01:02:22

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:
Elgoibarko euskarak baduela aldea ingurukoekin uste du Pedrok. Elgoibarren euskara "bastoa" egiten dela dio eta Azkoitia aldera dotoreagoa egiten dela. Markina aldeko euskara ere "torpea" dela dio. Elgoibarko auzoen artean ez omen dago alderik.

14. Inguruetan egondako fusilamendua

- **Erref**: EGB-024/030
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 01:04:27. **Bukatu**: 01:05:51

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Goiz batean, txakurrak aterata zebilela, gauza arraroak sumatu zituen eta gero gizon batzuk fusilatzen ikusi zituen. Don Estanis abadeak uste zuen haiek errurik ez zutela; baina, orduan, badaezpada, ezin zen hitzik egin.

15. Elgoibarren fusilatutakoak

- **Erref**: EGB-024/031
- **Iraupena**: 0:01:05. **Hasi**: 01:05:51. **Bukatu**: 01:06:56

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Elgoibarren bi abade ere fusilatu omen zituzten. Herrian fusilatutakoak.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-13

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com